

कृतवान् उचितक्रियावान् भावेनिष्ठा ॥ २८ ॥ धर्मोर्थः कामइत्यसंकीर्णास्त्रयः धर्मार्थयोर्धर्मकामयोः कामार्थयोश्चेतिसंकीर्णाद्विकास्त्रयः धर्मार्थकामानां त्रिसंकीर्णस्त्रिकएकइतिसप्तधा त्रिवर्गसक्तो न मुच्यत इत्यर्थः ॥ २९ ॥ ३० ॥ अविरक्तस्य अपथ्यशीलस्य ॥ ३१ ॥ तानीति संगस्थानानि रुपादीनि आत्मन्येव संपश्येत् न तु बहिः आत्मक्रीडा आत्मरतिश्च यः स एव मुक्त इत्यर्थः ॥ ३२ ॥ चतुर्वर्गेषु शयनोपभोगभोजनाच्छादनेषु प्रवृत्तानि संगस्थानानि पृथिव्यादीनि ॥ ३३ ॥ यदुक्तं प्रवेशस्ते कृतः केन मम राज्ये पुरे पिवेति तत्र तव पुरादिना संबंध एव नास्तीत्याह य इमामिति पृथ्वीपतिः पुरे स्तीति पृथ्वीव्यर्था पुरेशो गृहे स्तीति

रिपौ मित्रेथ मध्यस्थे विजये संधिविग्रहे ॥ कृतवान्यो महीपालः किं तस्मिन् मुक्तलक्षणं ॥ २८ ॥ त्रिवर्गसप्तधा व्यक्तं यो न वेदेह कर्मसु ॥ संगवान्यस्त्रिवर्गेण किं तस्मिन् मुक्तलक्षणं ॥ २९ ॥ प्रिये वाप्यप्रिये वापि दुर्बले बलवत्यपि ॥ यस्य नास्ति समंचक्षुः किं तस्मिन् मुक्तलक्षणं ॥ ३० ॥ तदयुक्तस्य ते मोक्षे यो भिमानो भवेन्नृप ॥ सुहृद्भिः सन्निवार्यस्तेऽविरक्तस्येव भेषजं ॥ ३१ ॥ तानितानितु संचिंत्य संगस्थानान्यरिंदम ॥ आत्मनात्मनिसंपश्येत् किमन्यन्मुक्तलक्षणं ॥ ३२ ॥ इमान्यन्यानि सूक्ष्माणि मोक्षमाश्रित्य कानिचित् ॥ चतुरंगप्रवृत्तानि संगस्थानानि मे शृणु ॥ ३३ ॥ य इमां पृथिवीं कृत्स्ना मे कच्छत्रां प्रशास्तिह ॥ एक एव स वै राजा पुरमध्याव सत्युत ॥ ३४ ॥ तत्पुरे चैकमेवा स्य गृहं यदधितिष्ठति ॥ गृहेशयनमप्येकं निशायां यत्र लीयते ॥ ३५ ॥ शय्यार्धं तस्य चाप्यत्र स्त्री पूर्वमधितिष्ठति ॥ तदनेन प्रसंगे न फलेनैवेह युज्यते ॥ ३६ ॥ एवमेवोपभोगेषु भोजनाच्छादनेषु च ॥ गुणेषु परिमेयेषु निग्रहानुग्रहं प्रति ॥ ३७ ॥ परतंत्रः स दाराजा स्वल्पेष्वपि प्रसज्यते ॥ संधिविग्रहयोगे च कुतोर राज्ञः स्वतंत्रता ॥ ३८ ॥ स्त्रीषु क्रीडाविहारेषु नित्यमस्या स्वतंत्रता ॥ मंत्रे चामात्यसमितौ कुतस्तस्य स्वतंत्रता ॥ ३९ ॥ यदात्याजापयत्यन्यांस्तत्रा स्योक्ता स्वतंत्रता ॥ अवशः कार्यते तत्र तस्मिन् स्तस्मिन् लक्षणे स्थितः ॥ ४० ॥ स्वप्नकामो न लभते स्वमुं कार्यार्थिभिर्जनैः ॥ शयने चाप्यनुज्ञातः सुप्त उत्थाप्यते वशः ॥ ४१ ॥ स्नात्यालभपि वप्राशजुहुध्यग्नौ न्यजेत्यपि ॥ ब्रवीहि शृणु चापीति विवशः कार्यते परैः ॥ ४२ ॥ अभिगम्याभिगम्यैवं याचते स ततं नराः ॥ न चाप्युत्सहते दातुं वित्तरक्षीमहाजनान् ॥ ४३ ॥ दाने कोषक्षयोप्यस्य वैरं चास्य प्रयच्छतः ॥ क्षणे नास्योपवर्त्तते दोषा वैराग्यकारकाः ॥ ४४ ॥ प्राज्ञान् शूरांस्तथैवाढ्यानेकस्थानपिशंकते ॥ भयमप्यभये राज्ञो यैश्च नित्यमुपास्यते ॥ ४५ ॥ तथा चैते प्रदुष्यन्ति राजन्ये कीर्त्तिता मया ॥ तथैवास्य भयं तेभ्यो जायते पश्य यादृशं ॥ ४६ ॥

तिपुरं व्यर्थं गृहेशोपि मंचे स्तीति गृहं व्यर्थं मंचस्थोप्येकदेशे स्तीति तदीयप्रदेशांतरं व्यर्थं अल्पेनैव निर्वाहसिद्धेरधिके ममतामोहमात्रं यथोक्तं गोशतादपि गोक्षीरं प्रस्थं धान्यशतादपि प्रासादादपि स्वद्वार्धशेषाः परविभूतय इति ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥